

3. STROKOVNO SREČANJE DOMOZNANCEV

Povzetki referatov

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, 13. junij 2024

izdala	Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
zanjo	Milena Doberšek
uredila	Mira Petrovič
jezikovni pregled	Darja Plajnšek
oblikovanje	Primož Potočnik

Ptuj, junij 2024

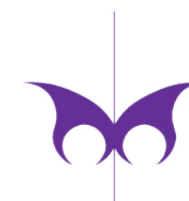

3. STROKOVNO SREČANJE DOMOZNANCEV

Povzetki referatov

Ptuj, 13. junij 2024

O avtorjih

Alenka Murgelj od leta 2014 skrbi za dobro uporabniško izkušnjo v novomeški knjižnici, kjer opravlja širok spekter nalog. Pred tem je delovne izkušnje pridobivala v pedagoškem, kulturnem in podjetniškem okolju.

Mira Petrovič je vodja Domoznanskega oddelka Knjižnice Ivana Potrča Ptuj. Deluje kot koordinatorica domoznanske dejavnosti za spodnjepodravsko območje, je vodja kompetenčnega centra za domoznanstvo in koordinatorica delovne skupine domoznancev slovenskih osrednjih območnih knjižnic. Je tudi članica Komisije za Goropevškove nagrade in predsednica Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS.

Primož Premzl je založnik, antikvar, galerist, publicist in neutrudden zbiralec mariborskega domoznanskega gradiva. Leta 1992 je ustanovil svoje založništvo in galerijsko podjetje. Doslej je založil in izdal 64 knjig iz umetnostne zgodovine, zgodovine in etnologije. Za svoje delo je prejel več nagrad in priznanj. Najpomembnejše so: Schwentnerjeva nagrada za življenjsko delo za leto 2020, častno Valvasorjevo priznanje za leto 2022 in Glazerjeva nagrada za življenjsko delo za leto 2023.

Dr. Sonja Svoljšak je zaposlena v Zbirki starih tiskov v Narodni in univerzitetni knjižnici. Ukvarja se s knjigo in knjižnico kot kulturno-zgodovinskim fenomenom, s posebnim poudarkom na proveniencah, z bibliografsko obdelavo ter z rekonstrukcijo in kontekstualizacijo historičnih knjižnih zbirk. Je pomočnica ravnatelja za vodenje strokovnega dela Narodne in univerzitetne knjižnice, članica odbora evropske digitalne knjižnice – Europeane in članica Nacionalnega odbora UNESCO za Spomin sveta.

Dr. Marijana Špoljarić Kizivat je diplomirana bibliotekarka in profesorica hrvaškega jezika in književnosti. Zaposlena je v Mestni in univerzitetni knjižnici Osijek in je vodja Županijske matične razvojne službe, predsednica Komisije za domoznanske zbirke in predsednica Sekcije za zbirke in storitve v Hrvaškem knjižničarskem društvu. Leta 2020 je z doktorsko nalogo Organizacija i očuvanje zbirke legata u knjižnicama doktorirala na Univerzi v Zadru.

Marjeta Šušterčič je zaposlena v Narodni in univerzitetni knjižnici v Oddelku knjižničnih zbirk, v Rokopisni zbirki, s strokovnim nazivom bibliotekarski specialist. Sodeluje pri izobraževanju o obdelavi rokopisnega gradiva v sistemu COBISS.SI.

Ajda Zavrtanik Drglin je magistrica matematike, zaposlena v Narodni in univerzitetni knjižnici, v Službi za informacijsko podporo kot razvijalka aplikacij. V sodelovanju z Rokopisno zbirko je razvila Portal rokopisov in zapuščin.

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj kot kompetenčni center za domoznanstvo v sodelovanju s Sekcijo za domoznanstvo ter kulturno dediščino pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije

3. STROKOVNO SREČANJE DOMOZNANCEV 2024

v četrtek, **13. junija 2024, ob 10. uri** v razstavišču Knjižnice Ivana Potrča Ptuj.

Program:

10.00–10.15 UVODNI POZDRAVI

10.15–11.45 PISNA KULTURNA DEDIŠČINA V KNJIŽNICAH

Moderira: Melita Zmazek

Dr. Sonja Svoljšak, Narodna in univerzitetna knjižnica: *Tiskano knjižnično gradivo kot kulturni spomenik: zakonodaja, navodila in odprta vprašanja*

Dr. Marijana Špoljarić Kizivat, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek: *Organizacija i očuvanje zbirke legata u knjižnicama* (predavanje bo v hrvaškem jeziku)

11.45–12.00 RAZPRAVA

12.00–12.30 ODMOR S KAVO

12.30–13.30 AKTUALNI PROJEKTI IN NOVOSTI

Moderira: Karmen Kreže

Ajda Zavrtanik Drglin, Marjeta Šušterčič, Narodna in univerzitetna knjižnica: *Portal rokopisov in zapuščin*

Primož Premzl, Umetniški kabinet Primož Premzl: *Evidentiranje zasebne domoznanske zbirke Primoža Premzla*

13.30–13.45 RAZPRAVA

13.45–14.45 IZ DOMOZNANSKE PRAKSE

Moderira: Mira Petrovič

Alenka Murgelj, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto: *Projekt Knjigotapljenje na Dunaju: predstavitev kulture in kulturne dediščine Novega mesta*

Mira Petrovič, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj: *Kompetenčni center za domoznanstvo – poročilo o delu v 2023 in program za 2024*

14.45–15.00 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK SREČANJA

Tiskano knjižnično gradivo kot kulturni spomenik: zakonodaja, navodila in odprta vprašanja

Dr. Sonja Svoljšak, Narodna in univerzitetna knjižnica
Kontakt: Sonja.Svoljsak@nuk.uni-lj.si

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) kulturni spomenik definira kot »dediščino, ki je razglašena za spomenik ali ki je vpisana v inventarno knjigo pooblaščenega muzeja«. Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1) za kulturni spomenik razglašča »kodekse, listine in drugo rokopisno gradivo, knjižno, kartografsko, notno in podobno gradivo, nastalo pred letom 1800 ter arhivske izvode vseh publikacij, ki imajo značaj Slovenike iz prve alineje 33. člena tega zakona ali pa so kot taki določeni s predpisi o obveznem izvodu«. Nejasnosti in odprta vprašanja glede tiskane knjige kot kulturnega spomenika naslavlja posamezni členi Navodil za ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika, ki jih je na podlagi 13. člena ZKnj-1 leta 2012 pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica.

V prispevku bodo pregledani in analizirani vsi trije dokumenti, ki so relevantni za področje tiskanega knjižničnega gradiva kot kulturnega spomenika. Na izbranih primerih bosta prikazana njihova uporabnost in pomanjkljivosti v kontekstu gradiva, nastalega v obdobju ročne izdelave knjige, kar pomeni, da so posamezni primerki edinstveni. Polemizirali bomo tudi z obema relevantnima pojmomoma: kulturni spomenik (ZVKD-1 in ZKnj-1) in nacionalno bogastvo, ki ga kot nekakšno nadkategorijo uvaja ZVKD-1, ter z implikacijami obeh kategorij kulturne dediščine v primeru tiskanega knjižničnega gradiva, ki je nastalo do prve polovice 19. stoletja. Izpostavljene bodo problematične točke zakonov in predlagane posamezne rešitve, ki bi lahko zagotovile enakomernejšo zakonsko obravnavo različnih vrst kulturne dediščine, odpravile najočitnejše pomanjkljivosti in neskladja med obema zakonoma ter nejasnosti glede obeh kategorij: kulturni spomenik in nacionalno bogastvo.

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj: Kompetenčni center za domoznanstvo – aktivnosti v letu 2023 in program za 2024

Mira Petrovič, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
Kontakt: mira.petrovic@knjiznica-ptuj.si

Komisija za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic je februarja 2022 Knjižnici Ivana Potrča Ptuj podelila status kompetenčnega centra za domoznanstvo. Cilj kompetenčnega centra je vsebinska koordinacija in poenotenje izvajanja domoznanske dejavnosti v splošnih knjižnicah, vpeljava novih strokovnih rešitev in dvig kakovosti izvajanja domoznanske dejavnosti na nacionalnem nivoju.

V letu 2023 smo koordinirali aktivnosti delovne skupine domoznancev osrednjih območnih knjižnic (OOK), organizirali in soorganizirali strokovne dogodke ter nadaljevali z izgradnjo specializirane zbirke strokovnega gradiva. Kot enega pomembnih dosežkov v letu 2023 izpostavljamo uskladitev dogovora o trajnem hranjenju gradiva v repozitoriju Digitalne knjižnice Slovenije z Narodno in univerzitetno knjižnico (NUK), kar bo splošnim knjižnicam omogočalo trajno hrambo digitalnega in digitaliziranega gradiva. Na pobudo splošnih knjižnic je bilo v dogovoru z NUK v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib) omogočeno tudi iskanje po izvoru gradiva, OOK so lahko pričele tudi z oblikovanjem digitalnih zbirk v dLib. Trenutno iščemo tehnične rešitve za dostop do digitalnega gradiva OOK na namenskih računalnikih, pri čemer se povezujemo s skupino sistemskih administratorjev.

V letu 2023 je bila formirana in je z delom pričela delovna skupina za oblikovanje enotnih smernic za domoznanstvo. Naloga delovne skupine je oblikovanje enotnih smernic za izvajanje domoznanske dejavnosti v slovenskem knjižničnem sistemu, ki bodo pripravljene do konca leta 2024.

Vzpostavili smo mednarodne stike na področju domoznanstva s knjižnicami iz tujine (Hrvaška, Romunija), kar bo osnova za prihodnje mednarodno sodelovanje in za pripravo projektov na področju domoznanstva in kulturne dediščine. Tovrstno povezovanje bo slovenskim splošnim knjižnicam omogočilo prenos novih znanj in dobrih praks v delo na področju domoznanstva in varovanja pisne kulturne dediščine.

Projekt Knjigotapljenje na Dunaju: predstavitev kulture in kulturne dediščine Novega mesta

Alenka Murgelj, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
Kontakt: alenka.murgelj@kmj.si

V Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto smo v letu 2016 pričeli z mednarodnim projektom, ki smo ga poimenovali Knjigotapljenje – slovenska knjižna srečevanja na Dunaju in ga snujemo skupaj z Društvom knjižničarjev Dolenjske. Projekt je namenjen skupnosti Slovencev na Dunaju, ki jih preko sodobne knjižne produkcije, branja, kulturnih ustvarjalcev in zakladov kulturne dediščine spodbujamo k ohranjanju slovenskega jezika in kulturne identitete v tujem okolju. Dodana vrednost dejavnosti projekta je promocija kulturne dediščine, ki jo hranimo v Posebnih zbirkah Boga Komelja, v tujini.

K oblikovanju projekta sta nas spodbudila neformalna pobuda oz. izkazan interes po sodelovanju v Slovensko iniciativo Dunaj povezanih priseljencev ter njihova želja po ohranjanju jezikovnega in kulturnega stika s slovenskim okoljem. S skrbno načrtovanim programom nam je uspelo povezati različne deležnike. Našo lokalno skupnost, skrbnike kulturne dediščine, sodobno kulturno produkcijo in ustvarjalce tako povezujemo z Dunajem ter utrjujemo zavest o prisotnosti slovenske skupnosti in kulture na tujem.

Projekt je sestavljen iz različnih aktivnosti za različne ciljne skupine: predšolske otroke, šolsko mladino in odrasle. Ob zasledovanju ciljev projekta smo prepoznali priložnost za promocijo naše domoznanske zbirke in dejavnosti. Tako skrbimo za prepoznavnost slovenske kulture, lokalne kulturne zgodovine in kulturnih ustanov pri Slovencih v tujini. Hkrati z aktivnostmi, ki so podprte s prevodi v nemški in angleški jezik, nagovarjamo širše občinstvo, tako domačine kot turiste. Z večjezičnimi aktivnostmi utrjujemo prepoznavnost Novega mesta in Slovenije kot zanimive kulturno-turistične destinacije, širimo partnerske mreže in ustvarjamo poslovne priložnosti na področju kulture.

Poleg partnerjev projekt finančno podpirata Mestna občina Novo mesto in Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Organizacija in ohranjanje zapuščin v knjižnicah

Dr. Marijana Špoljarić Kizivat, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
Kontakt: mspoljaric@gskos.hr

Prispevek prinaša sistematičen pregled najpomembnejših tem v okviru problematike upravljanja in hrambe zapuščin v knjižnicah. Podan je kritičen pregled trenutnih teoretičnih in praktičnih spoznanj o zapuščinah v knjižnicah in predstavljena ustrezna literatura s posebnim poudarkom na obravnavi terminoloških in pravnih vprašanj ter vprašanj hrambe, obdelave, organizacije in postavitve zapuščin v knjižnicah, pa tudi vprašanj njihovega vrednotenja in uporabe. Podan je vpogled v dožemanje zapuščin kot vrednote za knjižnico in širšo lokalno skupnost.

Posebej so poudarjene morebitne ovire in težave, s katerimi se soočajo knjižničarji pri delu s temi posebnimi zbirkami. Obravnavano je upravljanje zapuščinskih zbirk, ki vključuje vpliv zapuščin in vlogo vseh vidikov na sedanje in prihodnje delovanje knjižnice. Prikazana je organizacija zapuščin v hrvaških knjižnicah, evidentiranje zapuščin, osnovni podatki o lastništvu ter ravnanje z njimi.

Namen prispevka je pridobiti vpogled v možnosti upravljanja zapuščinskih fondov v knjižnicah in načine njihove organizacije in predstavljanja v kontekstu ohranjanja pisne dediščine. Prispevek prinaša tudi predloge možnih praktičnih rešitev v knjižnicah v zvezi z zapuščinami in odpira nova raziskovalna vprašanja na tem področju, ki jih bopotrebno še razrešiti.

Portal rokopisov in zapuščin

Ajda Zavrtnik Drglin, Narodna in univerzitetna knjižnica
Kontakt: Ajda.Zavrtnik-Drglin@nuk.uni-lj.si

Marjeta Šušterčič, Narodna in univerzitetna knjižnica
Kontakt: Marjeta.Sustercic@nuk.uni-lj.si

Rokopisno gradivo predstavlja pomemben delež knjižničnih zbirk in je običajno uvrščeno v posebne zbirke. Obdelava tega gradiva zahteva, da ga strokovno uredimo, bibliografsko obdelamo, poskrbimo za ustrezno zaščito in hranjenje ter uporabnikom omogočimo dostop do informacij o njem. Poleg tega smo skrbniki zapuščinskih fondov, ki so pogosto tudi del domoznanskih zbirk, zavezani smo do darovalcev, da za gradivo ustrezno poskrbimo (ga zaščitimo in s tem ohranjamo) in svojim uporabnikom čim prej omogočimo informacije o njem.

Rokopisna zbirka NUK hrani obsežno zbirko osebnih zapuščin in arhivov ustvarjalcev in ustvarjalcev od začetkov slovenskega umetnega slovstva do današnjih dni, ki so in še vedno pomembno zaznamujejo slovenski kulturni prostor. Zaradi velikosti zbirke, njenega širjenja in zahtevnosti katalogizacije se je obstoječi sistem evidentiranja izkazal za neprimerne. Elektronski Katalog rokopisov se dopolnjuje le po zaključeni (včasih dolgotrajni) katalogizaciji vsega gradiva posameznega avtorja in tako ni ažurno posodobljen. Je tudi v uporabnikom neprijazni obliki, iskanje po njem je zahtevno. Da bi te težave rešili, smo v Rokopisni zbirki s sodelavci Službe za informacijsko podporo oblikovali Portal rokopisov in zapuščin. Z njim uporabnikom omogočamo preglednejši vpogled v naše dragoceno gradivo (tako katalogizirano kot nekatalogizirano), hkrati pa evidentiranje zapisov prenašamo v podatkovno bazo, kar omogoča učinkovitejše iskanje in grupiranje podatkov.

Portal je zaživel konec leta 2023 in trenutno obsega katalog zapuščinskih zapisov za 250 avtorjev in avtoric kot poklon NUK-ovi 250. obletnici ustanovitve. V prihodnosti načrtujemo prenos celotnega kataloga rokopisnih zapuščin v portal, bogatenje vnosov z biografijami, katalogiziranimi vpisi in fotografijami avtorjev ter izboljšanje iskalnika z naprednim iskanjem.

Projekt evidentiranja in digitalizacije zasebne domoznanske zbirke

Primož Premzl, Umetniški kabinet Primož Premzl
Kontakt: Umetniski.kabinet@t-2.net

Zbirka Primoža Premzla je bila zasnovana leta 1983 in je bila štirideset let ves čas sistematično dopolnjevana. Zbirka zajema številna področja slikovnega gradiva in drobnih tiskov, vezanih na Maribor in njegovo širšo okolico, na nekaterih področjih pa posega še na območje nekdanje dežele Štajerske in tudi širše, vse pa v časovnem razponu od 16. do sredine 20. stoletja. Začetek evidentiranja, digitalizacije in primerne hrambe zbirke so bili podprti s pomočjo projekta Centra za kreativnost, ki deluje pod okriljem Ministrstva za kulturo RS. Uspešen sem bil na dveh razpisih.

Sklop A1 je v letu 2021 omogočil:

- izvedbo predstavitvene spletne strani <http://www.zbirka.primozpremzl.si/>,
- izdajo monografije Zbirka Primoža Premzla,
- popis zbirke zemljevidov Štajerske, zbirke fotorazglednic fotografa Franza Erbena in razglednic fotografa Heinricha Krapka,
- nakup kakovostnega skenerja.

Sklop A2 je v letu 2022 omogočil:

- štirimesečno zaposlitev arhivarke za popis dela zbirke razglednic, tipkopisne in rokopisne zapuščine Jožeta Curka in zbirke vedut od 17. do 19. stoletja,
- digitalizacijo okoli 1500 razglednic,
- nakup dodatne ognjevarne omare,
- nakup arhivskih regalov,
- nakup kovinskega predalčnika za zemljevide in vedute,
- nakup opreme za digitalizacijo (digitalni fotoaparati, stojalo za preslikovanje, svetlobna tehnika).

Ključni moment pri popisu zbirke je bil dogovor in podpora Pokrajinskega arhiva Maribor, da je Zbirki Primoža Premzla, v okviru evidentiranja zasebnega arhivskega gradiva, omogočen vnos podatkov na platformo, ki je namenjena Slovenski javni arhivski službi (VAČ). Sodelovanje je potekalo tudi v okviru evidentiranja tega gradiva.

To pomeni, da je bila v ta sistem poleg slovenskih javnih arhivov, vključena tudi zasebna zbirka še živečega zbiralca. To bo v nadaljevanju zbirki zagotovilo večjo prepoznavnost in vključitev v sistem tovrstnih javnih zbirk. V nadaljevanju se bodo iskale možnosti, da se s pomočjo novih razpisov pridobijo sredstva za evidentiranje in digitalizacijo celotne zbirke, ki zajema preko 20.000 enot opisanega gradiva.